

νοι ἀπὸ Παναγιώτου τοῦ Νικουσίου ἐν ἔτει 1664 καὶ τελευτώντες εἰς τὸν τελευταῖον τῶν διερμηνέων Σταυράκην τὸν Ἀριστάρχην τὸν ἐν ἔτει 1822 δολοφονηθέντα.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, θεωροῦντες ὡς ἀναγκαιότατον εἰς πάντα Ἑλληνα μεριμνῶντα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας, συνιστῶμεν στενωῶς.

ΑΙ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΕΝΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ.

Ὁ νοῦς, τὸ ὕψιστον αὐτὸ οἰκοδόμημα ὑπ' ὃ ἐμφωλεύουσι τοσοῦτοι ὠραῖοι στοχασμοί, τὸ εὐγενές καὶ μέγα νοητικόν, ὃ μὲ φλογεράς πτέρυγας ποιητικὸς οὗτος λόγος... ὅλος, ὅλος ἀποθνήσκει καὶ φθείρεται καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς ἀνάγκης.

HALLER.

Ἡ ἱστορία τὴν ὁποίαν θὰ διηγηθῶ, μολοντί λυπηρὰ, θὰ παραστήσῃ ὅμως εἰς τοὺς ἡμετέρους ὀφθαλμοὺς ζωηρὰν ἐντύπωσιν, παρκτηροῦντας τὴν ἀλήθειαν εἰς πᾶσαν μερικότητά της. Δίδει παράδειγμα εἰς τοὺς νέους τοὺς ἠθικῶς μὲν λίαν ἀνεπτυγμένους, ἀπείρους ὅμως τῶν περιπετειῶν τῆς τύχης. Ἰσως ὠφελήσῃ αὐτοὺς τὸ ἐξῆς ῥητὸν «Καλῶς πράττει ὁ παράδειγμα λαμβάνων τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων.»

Παρελθούσης τῆς ὥρας τῆς ἀκροάσεως, ἡτοιμαζόμεν νὰ δειπνήσω, ὅτε ὁ ὑπρέτης μὲ εἰδοποίησεν, ὅτι περιμένει εἰσέτι τις εἰς τὸν ἀντιθάλαμον ζητῶν με, καὶ ἴσως ἀπεκοιμήθη μὴ φαινόμενος. Διέταξα ἵνα εἰσχυθῇ ἀφ' οὗ ἐκάθησα παρὰ τινα μικρὰν τράπεζαν.

Μετά τινας στιγμὰς ἐπαρουσιάσθη νέος τις, ὅστις ἐφαίνετο ὅτι περιπάτει μετὰ κόπου καὶ μόλις ἠδυνήθη βοηθούμενος ὑπὸ ῥάβδου νὰ ἔλθῃ καὶ καθήσῃ εἰς μίαν ἀπέναντί μου ἑδραν. Ἡ ὄψις του μὲ συνεκίνησεν ἦτο ὄψις ἀνθρώπου δυστυχοῦς τὰ ἐνδύματά του μολοντί καθαρὰ καὶ εὐπρεπῆ, ἐδείκνυν ὅμως τὸν ἀγῶνά του ἐναντίον τῆς πενίας ἦτο μικρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ ἰσχνότατος, ὥστε εὐκόλως ἠδυνάτο τις νὰ ἀπατηθῇ καὶ τὸν ἐκλάβῃ ἀντὶ σκιάς ὁ τρόπος του ὅμως ἦτο τόσον εὐγενής, καὶ ἡ φυσιογνωμία του τόσον γλυκεῖα, ὥστε ἠναγκάσθην ἐκουσίως νὰ τὸν θεωρήσω μὲ ἥρεμον ὄμμα.

— Εἶμι λίαν εὐχαριστημένος, κύριε, τῷ εἶπον, ὅτι σὰς εἶδον πρὶν ἐξέλθω.

— Ἡ ἀμαξία σας σὰς περιμένει, ἰατρεῖ δὲν θὰ σὰς ἀπασχολήσω λοιπὸν, εἰμὴ ὀλίγας στιγμὰς, ἢ καλλίτερον ἐπιστρέφω αὐρίον.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξῆλθον τοῦ στόματός του ἀνίσχυροι. Ἐφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ὡς νὰ ὑπέφερεν ὀμιλῶν.

Τὸν ἐβεβαίωσα ὅτι μοῦ ἔμενε καιρὸς ἐνὸς τάρτου ἵνα τὸν ἀκροασθῶ. Μοῦ ἐξήγησεν ὅθεν τὰς περιστάσεις τῆς ἀσθενείας του εἰς τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἤδη εἶχον εἰσδύσει. Φθίσις τοῦ πνεύμονος τὸν εἴλκυε πρὸς τὸν τάφον.

Τὸ λεκτικόν του ἦτον ἐξαίρετον. Ἐνίστε μὴ δυνάμενος νὰ ἐκφράσῃ τὰς ἰδέας καὶ ἐντυπώσεις του Ἀγγλιστί, μετεχειρίζετο δεξιότατα τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ὥστε δὲν ἀμφέβαλλον ὅτι εἶχον πρὸ ἐμοῦ ἐπιστήμονα, εἰς ὃν ἡ τύχη ὑπῆρξεν οὐχὶ εὐνοϊκὴ. Οὐδὲν περὶ τούτου μοι εἶπεν. Ἀλλ' ὅτε τὸν ἐσυμβούλευσα νὰ λαμβάνῃ τροφὴν καθαρὰν καὶ τακτικὴν τὸν εἶδον νὰ ἐρυθριᾷ.

Φαίνεται ὅτι ἡ λύπη καὶ ἡ πενία, αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῶν δυστυχημάτων του, ἐχειροτέρευσαν τὴν θέσιν του. Ἦτο μικρὰ ἡ συνδρομὴ τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἐκ τῆς ἱατρικῆς τέχνης τὸν ἡρώτησα περὶ τῆς κατοικίας του.

— Ἰατρεῖ μοι ἀπεκρίθη δειλῶς, μὴ λάβετε τὸν κόπον νὰ ἔλθητε εἰς τὴν οἰκίαν μου, διότι δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σὰς δεχθῶ. Καλλίτερον ἐρχομαι ἐγὼ εἰς ὑμᾶς.

Καὶ μοι προσέφερε ἡμίσειαν γινεάν. Σκεφθεὶς ὅτι αὕτη ἴσως ἦτο ἡ τελευταία, ἥτις τῷ ἔμενε, ἐνεθυμήθην τὰς παρελθούσας δυστυχίας μου, καὶ δάκρυα ἔτρεξαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Τῷ τὴν ἐπέστρεψα καὶ τῷ προέτεινα θέσιν ἐντὸς τῆς ἀμαξίας μου.

Ἠγνόνει διὰ ποίων λόγων νὰ μοι ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του. Ἐσημείωσα τὸ ὄνομά του καὶ τὴν κατοικίαν του, ἥτις ἔκειτο εἰς μίαν τῶν στενῶν ὁδῶν, αἵτινες ἄγουσιν εἰς τὸ Μεί-Φάρ ἐνθα κατωτέρω τὸν παρήτησα.

Καθ' ἣν στιγμὴν μὲ ἄφησε μοῦ ἔσφιγξεν τὴν χεῖρα. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἠσθανόμην τὴν ἐντύπωσιν τοσοῦτον ἦτο ἡ χεὶρ του ἰσχνὴ καὶ ξηρά, καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν μου τὴν λυπηρὰν καὶ σκελετωδὴ μορφήν του.

Ἐσκέφθην νὰ τὸν συστήσω εἰς ἕνα ἀσθενῆ μου πλούσιον καὶ ἀξιόλογον κύριον, ὅστις βεβαίως θὰ τὸν συνέδραμε ἀλλὰ μὲ ἐκώλυσε ἡ ἀγνοία τοῦ ἀνθρώπου δι' ὃν ἡτοιμαζόμεν νὰ ἀναλάβω

φροντίδας. Ἡ συναναστροφή μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ χρῆσις τοῦ κόσμου μὲ κατέστησαν ἄπιστον.

Ἡθέλησα νὰ τὸν ἐπανίδω πρὶν ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν μου. Μετὰ κόπου εὔρον τὸν θάλαμόν του. Ἦτο ἐντὸς οἰκίας λίαν μικρᾶς καὶ σχεδὸν τῆς μικροτέρας εἰς ἐκείνην τὴν συνοικίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον χρόνους νὰ ἴδω. Ἡ θύρα τῆς οἰκίας ἦτο ἀνοικτὴ· πληθὺς δὲ βρακενδύτων παιδῶν ἴστατο πρὸ αὐτῆς. Ἐκτύπησα καὶ παρουσιάσθη γυνὴ κακοενδυμένη.

Ὁ Κύριος Α. δὲν εἶνε εἰς τὴν οἰκίαν, μοι εἶπεν ἐξῆλθε πρὸ ὀλίγου ἵνα ἀγοράσῃ τι πρὸς τροφήν, ἀλλὰ δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἀναβῆτε, ἂν δὲν σᾶς ἀρέσκῃ νὰ περιμεινῃτε. Ὁ θάλαμός του εἶνε ἀνοικτὸς, ἄλλως κλέπτῃν δὲν φοβεῖται, προσέθηκεν ἡ ἀθλίη γυνὴ γελῶσα χλευαστικῶς.

Ἐν τῶν τέκνων τῆς μὲ ὠδήγησεν εἰς ἕνα μικρὸν καὶ ἄθλιον θάλαμον ὅπου ἐκάθησα. Τελευταία τις ἀκτίς ἡλίου διερχομένη διὰ τῶν ὀλίγων ῥυπαρῶν τεμαχίων τῶν ὑέλων, αἵτινες ἔμενον, διότι τὸ λοιπὸν μέρος τῶν θυρίδων ἐκαλύπτετο ὑπὸ χάρτου συγκεκολλημένου, εἰδείκνυε τὸ ἐμβαδὸν τοῦ θαλάμου. Τὰ ἐπιπλά του συνίσταντο ἀπὸ μίαν ἀθλίαν κλίνην, ἡ ἀταξία τῆς ὁποίας εἰδείκνυεν ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης πρὸ ὀλίγου ἐξῆλθε, τρεῖς ἔδρας ἀχυρίνους καὶ μίαν τράπεζαν σκωληκόβρωτον, ἐφ' ἧς ἔκειντο τινὰ βιβλία καὶ ὀλίγοι χάρτης. Οὐδὲν κιβώτιον ἐνυπῆρχεν. Ὁ δυστυχὴς Α. ἔφερε μεθ' ἐκτοῦ πᾶν οὐτινος ἦν κάτοχος. Ἐπεθύμησα νὰ ἴδω τίνες ἦσαν οἱ εὐνοούμενοί του συγγραφεῖς καὶ εὔρον τὸν Πλάτωνα, τὸν Ὁράτιον, τὸν Ἀριστοφάνην, τὸν Αἰσχύλον, τὸν Ἀλκατάντιον ἐν τῷ μέσῳ κόνεως. Ἰπῆρχον ὠσχύτως ἐπὶ τῆς τραπέζης τινὲς στίχοι ἑλληνιστὶ γεγραμμένοι· ἦτο μία ᾠδή, ἴσως ἡ ἐσχάτη ἦν συνέθεσεν ὁ δυστυχὴς Α.

Εἰσῆλθε καθ' ἣν στιγμήν ἐκράτουν ἐν βιβλίον εἰς τὰς χεῖρας. Ἐξεπλάγῃ εἰδὼν ζένον εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅστις δὲν ἔλαβε φροντίδα νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ περὶ τῆς ἀφίξεώς του. Ἀφ' οὗ μὲ ἐγνώρισε, μοι ἔτεινε τὴν χεῖρα εὐσχημῶνως· ἡ σύγχυσις καὶ ἡ ἐσωτερικὴ συγκίνησις δὲν τῷ ἐπέτρεψαν νὰ ὁμιλήσῃ. Τῷ ἐπαρουσίασα μίαν ἔδραν παρακαλῶν αὐτὸν ἵνα ἀναπαυθῇ.

— Πιστεύω ὅτι ἦσθε καλλίτερα ἀπὸ σήμερον τὸ πρῶτ', τῷ εἶπον.

Ἐφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς καὶ μὲ ἀκατάληπτον σχεδὸν φωνὴν μοι ἀπεκρίθη ὅτι πάντοτε τὴν ἐσπέραν αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐν χειρὶ τῆς καταστάσει. Πρεπήρησα τὸν σφυγμὸν του·

ἐκτύπα ἑκατὸν τρεῖς κτύπους τὸ λεπτόν.

Ἐξῆλθε τῆς οἰκίας ἵνα εὕρῃ ὑπηρεσίαν εἰς μίαν πλησίον τυπογραφίαν· ἀπατηθεὶς εἰς τὰς ἐλπίδας τοῦ ἐπέστρεψεν αἰσθανόμενος ἀσυνήθη χαλάρωσιν τῶν δυνάμεών του. Συνεκινήθη καὶ ἐκράτησα ἐπὶ δύο λεπτά τὴν χεῖρά του χωρὶς νὰ κινήθῃ. Τέλος τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ συγχωρήσῃ νὰ τὸν ἐρωτήσω, πῶς ἄνθρωπος πνευματώδης, ἦλθεν εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν.

Ἄντὶ νὰ μοι ἀποκριθῇ ἔπασσε λειποθυμημένος εἰς τὰς χεῖράς μου. Τὸν ἔφερον ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ἐκάλεσα εὐθὺς τὴν οἰκοκυράν του. Τὴν ἤκουσα νὰ κτυπᾷ τὴν θύραν καὶ νὰ μὲ ἐρωτᾷ τί τὴν ἤθελον.

— Σεῖς εἰσθε, ἦτις φροντίζετε περὶ αὐτοῦ τοῦ νέου, τῇ εἶπον, καλὴ γυνή;

— Βέβαια! εἶπεν αὕτη. Διὰ νὰ μὲ ἐρωτήσης περὶ τούτου μὲ ἔκαμες νὰ ἀναβῶ ὅλην τὴν κλίμακα μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ πληρωθῶ; Ὁ Κύριος δύναται μόνος του νὰ φροντίξῃ δι' ἑαυτόν· μοῦ ὀφείλει τριῶν ἐβδομάδων ἐνοίκιον καὶ δὲν μοῦ ἔδωκεν οὔτε ἓν σολδίον. . . . Καὶ θὰ ἐξηκολούθει ἂν δὲν τῆς ἔκλειον τὸ στόμα, θέτων εἰς τὴν χεῖρα τῆς ἡμίσειαν γινέαν. Τῇ εἶπον ὅτι θὰ τῆς πληρώσω τὸ χρέος του ἂν τὸν μετεχειρίζετο καλῶς καὶ τὴν ἔστειλα νὰ ἀγοράσῃ μίαν φιάλην οἴνου τοῦ Πόρτ. Ἐκλείσα τὴν θύραν καὶ ἐκάθησα παρὰ τὴν κλίνην τοῦ Α. Αἱ προσπάθειαι τὰς ὁποίας ἐλάβανον ἀντὶ νὰ καταπραυνώσιν, ἐφαίνοντο ἔτι μᾶλλον αὐξάνουσαι τὴν ταραχὴν του. Τελευταῖον ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ μάλιστα τὸν ἤκουσα νὰ ψιθυρίζῃ.

— Ἰατρὲ, ὁ τρόπος σας εἶνε εὐγενὴς, πολὺ εὐγενὴς καὶ ἀφιλοκερδὴς. Καὶ μὲ ἀπελπισίαν μοι ἔδειξε τὸν ἄθλιον θάλαμον εἰς ὃν εὐρίσκομεθα.

— Εἰμὶ πεπεισμένος, τῷ εἶπον, ὅτι οὐδὲν ἐπράξας ἐπάξιον τοιαύτης τύχης.

— ὦ! ἐπανελάβεν, ἀφῆθην εἰς ἀνοήτους καὶ φιλοδόξους ἐλπίδας, κατέστρεψά τὴν ζωὴν μου δι' ὄνειρα μάταια μέλλοντος μεγαλείου. Ἀγωγὴ ἀνωτέρα μοῦ ἐνέπνευσεν ιδέας ὑπὲρ τὴν θέσιν μου· ἐγεννήθη ἵνα ζῶ ἐκ τῆς ἡμικρησίας ἐργασίας, ἢ μᾶλλον νὰ γείνω θύμα τῆς πενίας.

— Ἀλλ' οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι δὲν ἔμαθον περὶ τῆς θέσεώς σου;

— ὦ! ἰατρὲ, οἱ φίλοι. . . Φίλους δὲν ἔχω, ἐκτὸς ἂν σεῖς μοι ἐπιτρέψῃτε νὰ σᾶς ὀνομάζω οὕτω· συγγενεῖς ἔχω πολλούς.

— Ἀναμφιβόλως ἀγνοοῦσι τὴν θέσιν εἰς ἣν εὐρίσκεσθε.

— Όχι· τοῦτο τοῖς εἶνε πολὺ γνωστόν· ἀλλὰ τὴν ἀποδίδουσιν εἰς σφάλμα μου· ἄλλως καὶ ἂν ἤθελον νὰ μὲ βοηθήσωσι, πιστεύω ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο.

— Ἰσως εἰσθε δυσηρεστημένοις κατ' αὐτῶν ἴσως αἷς ἀπέκλεισαν τῆς οἰκίας των ;

— Όχι, ὅχι, ἰατρέ· μόνον ἔπαυσαν νὰ ἀπαντῶσιν εἰς τὰς ἐπιστολάς μου. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου δὲν θὰ ἔχω ἀνάγκην οὔτε συγγενῶν οὔτε φίλων· ἡ θέσις μου εἶνε ἐκεῖ! (καὶ ἐδείκνυε τὸν οὐρανόν). Ὡ! ἰατρέ αἰσθάνομαι, καὶ εἰς τοῦτο πιστεύω καὶ σεῖς· νὰ συμφωνῇτε, ὅτι ὀλίγαι ἡμέραι ζωῆς μοι μένουσιν.

Εἰς μάτην τὸν παρεκάλεσα νὰ μοι εἴπῃ τοὺς συγγενεῖς του, ἵνα δυνηθῶ νὰ τοῖς ζητήσω συνδρομὴν εἰς τὴν τοιαύτην θέσιν του.

— Ἀνωφελὲς εἶνε νὰ μὲ ἐρωτᾷτε περισσότερον· οὐδὲν εἰς τὸν κόσμον δύναται νὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ τὸ εἴπω. Ὡ ἰατρέ, προσέθηκεν ἐγειρόμενος ὀλίγον ἐπὶ τῆς κλίνης, θὰ μοι ἦτο πολὺ σκληρὸν νὰ ἀποθάνω ἐν τῷ μέσῳ τῶν παραπόνων καὶ ἐλέγχων των.

Καὶ ἤρχισεν ἐκ νέου τὰ δάκρυα.

Ἦτο ἤδη ἀργά· εἶχον νὰ κάμω δύο ἐπισκέψεις, ὅθεν ἐσκέφθην νὰ ἀποσυρθῶ. Τῷ ἐσύστησα θερμῶς νὰ μὴ σηκωθῇ τῆς κλίνης μέχρι τῆς προσεχοῦς μου ἐπισκέψεως, καὶ νὰ μὴ κοπιᾷση παντελῶς.

— Ἐσο ἡσυχος, τῷ εἶπον, ἐγὼ θὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ θεραπεύσω πᾶσαν ἀνάγκην σου καὶ θὰ στείλω ἕνα ἄνθρωπον νὰ σὲ ὑπηρετῇ.

Ἦθελε νὰ μοῦ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του, ἀλλ' ἡ συγκίνησις τὸν ἐμπόδισε. Μοὶ ἔδωσε τὴν χεῖρά του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔλαμπον ἐξ ἀφώνου εὐγλωττίας προσβαλοῦσης τὴν καρδίαν μου. Φεῦ! ἦτο τὸ τελευταῖον λείψανον ὑπάρξεως σθεννυμένης βαθμυδόν.

Πᾶσαν ἐσπέραν ἠρχόμεν παρὰ τὴν κλίνην του, ἀλλ' ἡ θέσις του ὁλονὲν ἐπεβεβαίω τὰς ὑποψίας μου. Ἡ ὑπαρξίς του ἐφαίνετο καταβαλλομένη ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ διότι αἱ φυσικαὶ δυνάμεις τὴν ἐγκατέλειπον. Ἡ φυσιολογία του διετῆρει ἐτι λάμψεις θάρρους καὶ ἐλπίδος. Κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας καθ' ἃς πλησίον αὐτοῦ ἐκαθήμην, ἠρώτων ἑμαυτὸν, πῶς ἦτο δυνατόν εἰς τόσῳ νέος νὰ ἔχῃ τόσον πολλὰς καὶ ποικίλας γνώσεις.

Ἰατρέ, μοὶ ἔλεγε, ἂν πρὸ τριῶν ἐτῶν εἶχον τὴν πεῖραν τὴν ὁποίαν ἔχω, ἂν ἐγνώριζον νὰ διοικήσω φαντασίαν ζωηράν καὶ νὰ καταβάλω ἀνοήτους ἐπιθυμίας, θὰ ἔζων τώρα πλήρης νεότητος

καὶ ἀνάπλεως καλῶν ἐλπίδων· ἐν ᾧ τώρα ἀποθνήσκω εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας μου, πιεζόμενος ὑπὸ τῆς πενίας καὶ ἔχων ἀνάγκην εὐσπλαγχνίας. Πλὴν προσεγγίζω εἰς τὴν αἰωνιότητα· προβαίνων πρὸς αὐτὴν χωρὶς φόβον. Ὡ Θεέ μου! πόσας ἀληθείας μοῦ ἀποκαλύπτει αὕτη! πόσα πράγματα περὶ τῶν ὁποίων ποτὲ δὲν ἐσκέφθην!

Ἦτο ἀτόχος πολλῶν γνώσεων, ἐξ ὧν δυστυχῶς δὲν εἶχε μάθει νὰ ὠφεληται. Ἦτο καλὸς ἑλληνιστὴς καὶ ἡγάπα πρὸ πάντων τὰς τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους. Μίαν ἐσπέραν τὸν ἤκουσα ἀπαγγέλλοντα μίαν τῶν στροφῶν τοῦ χοροῦ τοῦ Οἰδίποδος.

— Καὶ κοιμώμενος καὶ ἐγρηγορῶν, μοὶ εἶπεν, αἰείποτε ἔχω εἰς τὴν μνήμην μου παρόντας τοὺς στίχους ἐκεῖνους.

Τὸν ἠρώτησα ἂν παραπονήται, διότι κατέστρεψε τὴν ζωὴν του σπουδάζων τοὺς κλασσικοὺς ἐκείνους συγγραφεῖς.

— Όχι, ὅχι ἰατρέ! θὰ ἦμην ἀχάριστος. Πῶς δύναμαι νὰ παραπονεθῶ διότι ἠδυνήθην νὰ ἔχω διηνεκῇ σχέσιν μετὰ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἐνδοξότερων ἀνδρῶν; Βεβυθισμένος εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἐνόμιζον ὅτι ἔζων εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία καὶ ἀνέπνεον τὸν ἀέρα τῶν θείων ἐκείνων χωρῶν· ἀλλ' ἐδῶ, ἐδῶ εἰς τὴν κλίνην τοῦ θανάτου, ἔγω τοῦλάχιστον τὴν παρηγορίαν ὅτι θὰ ἴδω ἐκείνους τοὺς ἄνδρας. Γνωρίζουσι τὸν ἔρωτα ὃν τρέφω πρὸς τὰ συγγράμματά των, εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ὁποίων κατέστρεψα τὴν ζωὴν μου. Θὰ μὲ δεχθῶσιν ὡς υἱόν των, ὡς μαθητὴν των.

Συχνάκις τὸν εὕρισκον καθήμενον παρὰ τὴν κλίνην του καὶ ἀναγινώσκοντα τὸν δεσμώτην Προμηθέα τοῦ Αἰσχύλου, τὸν ὁποῖον ὑπερηγάπα. Τότε ἡ ὥρᾳ καὶ ἰσχνὴ μορφή του ἀνεφλέγετο ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς.

— Διατί, τὸν ἠρώτησα, δὲν ζητεῖς θέσιν διδασκάλου εἰς τινὰ οἰκίαν; Μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἐπιτοίμα νὰ ἐργάζεται μέρος τῆς ἡμέρας καὶ νὰ κοπιᾷ γεωργῶν.

— Οὐδέποτε, προσέθηκε, θὰ ὑπέφερον νὰ ἀκούω στρεβλουμένους ὑπὸ τεσσάρων μυῶν τοὺς ἐκλεκτοὺς μου συγγραφεῖς.

Πτωχεῖ! ὁ ἐνθουσιασμός σου σὲ κατέστρεψε! σὲ ἀπεχώρησε τῆς κοινωνίας καὶ σὲ ἠνάγκασε νὰ ἐργάζησαι μοχθῶν ἵνα διατηρήσῃς τὴν ζωὴν. Δὲν ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ βοήθειαν εἰμὴ ὅπου

ἡ φαντασία τῷ ἐδείκνυε, βοήθεια ματαία καὶ ἀπατηλὴ ὅπως καὶ ἡ φαντασία του.

Ἡ ἀγανάκτησις, ἡ ἀδημονία ἡ φρικτὴ, μετέβαλον τὸ ἄλλως ἀσθενὲς ἐκ φύσεως σῶμά του. Μὲ ἐβεβραίωσεν ὅτι ἄνευ τῆς συνδρομῆς μου θὰ ἀπέθνησκεν ὑπὸ ἀπελπισίας ἐν τῇ κλίνῃ του. Ἐπώλησε τὸ ὀρολόγιόν του καὶ μέρος βιβλίων καὶ ἐνδυμάτων· καὶ ὅταν ἤλθεν εἰς ἐμὲ μοὶ προσέφερε τὴν ἐσχάτην ἡμισίαν γινέαν, ἥτις τῷ ἔμενε.

Θεέ μου! Πόσον ἡ ἱστορία του ὁμοιάζει μετὴν ἐδικήν μου! Ἦδυνάμην λοιπὸν νὰ μείνω ἀσυμπληρὴς πρὸς αὐτόν; Ἐν ᾧ μοὶ διηγείτο τὰ διάφορα συμβάντα του ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὴν εἰκόνα τῶν τεσσάρων ἐτῶν τῆς ἐν Ἀονδίνῳ δυστυχίας μου.

Ἡ τρομερὰ ζιγμὴ ἐπλησίαζεν· ἡσθάνετο αὐτὴν προσεγγίζουσιν ἀλλ' ἐφαίνετο ὑπομειδιῶν. Παρηγγεῖλα εἰς τὸν ὑπνρέτην, ἵνα μὲ εἰδοποιήσῃ εὐθύς. Κατὰ τὰς πέντε τῆς ἐσπέρας ἔλαβον ἐν γραμματίῳ τοῦ ἀτυχοῦς Λ. ἐν ᾧ μοὶ ἔλεγεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ μὲ ἴδῃ καὶ νὰ καταθέσῃ τὴν τελευταίαν του πνοὴν ἐντὸς τῶν κόλπων μου, καθότι ἤμην ὁ μόνος φίλος, ὅστις τῷ ἔμενον ἐπὶ τῆς γῆς. Ἦναγκάσθη νὰ μείνω εἰς ἐν ἱατρικὸν συμβούλιον μέχρι τῶν ἑξ. Εἰς τὰς ἑπτὰ ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν του.

Εἰσερχόμενος εἰς τὸν θάλαμον τὸν εἶδον βεβουλισμένον εἰς ὕπνον.

— Εἶναι εἰς παραφορὰν, μοὶ εἶπεν ὁ ὑπνρέτης.

— Περὶ τίνος ὠμίλει; τὸν ἠρώτησα.

— Ὡ! Ἰατρεῖ! ὠμίλησε περὶ ἐπιστήμης καὶ εἰς τὸ τέλος περὶ τίνος νέας, ἣν ἀπεκάλει σκληρὰν καὶ ὑπερήφανον.

Ἐκάθησα παρὰ τοὺς πόδας τῆς κλίνης,

Τὸ πρόσωπόν του ἐκαλύπτετο ὑπὸ ὠχρότητος θανάσιμου· οἱ μέλανες ὀφθαλμοί του, οἱ ἄλλοτε τόσοι ζωηροὶ, τόσοι ἔμπλεοι θάρρους καὶ εὐψυχίας, ἐφαίνοντο χανόμενοι ἐντὸς τῶν βολβῶν του. Αἱ παρειαὶ του ὠσαύτως ἦσαν ὠχραὶ· θανάσιμος δὲ ἰδρῶς ἐπλήρου τὸ μέτωπον καὶ τὴν κόμην του.

Ἐνῷ ἰστάμην θεωρῶν τὸ λυπηρὸν αὐτὸ θέαμα καὶ ἐσκεπτόμην ὅτι ἡ ἰσχυροτέρα ψυχὴ κατὰ τὴν προσδιωρισμένην ὥραν ὀφείλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἀσθενὲς σῶμά της, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, μὲ ἀνεγνώρισε καὶ προσεπάθησε νὰ λάβῃ τὴν χεῖρά μου.

— Ἰατρεῖ, εἶπε μὲ φωνὴν σταθερὰν, εἴμεθα εἰς τὴν ὑστάτην πρᾶξιν τῆς τραγωδίας.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους δὲν ἡδυνήθη νὰ κρα-

τήσω τὰ δάκρυά μου, ἐλυπούμην δὲ ὡς ἂν ἀπέθνησκεν υἱός μου.

— Ἀφ' οὗ μὲ ἀφήσατε, ἱατρεῖ, ὠνειρεύθη. Ἀκούετε; . . . Εὗρον τὸ τετράγωνον τοῦ κύκλου καὶ πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ἐπεθύμουν νὰ ἀποθάνω.

— Ἐλπίζω, τῷ ἀπεκρίθη ὅτι σκέψεις καλλιτέρας σὲ κατακλινθάνουν τὴν στιγμὴν ταύτην.

Ἀνέπνευσεν.

— Ἐδέχθη τὸν ἱερέα τὸν ὁποῖον μοὶ ἐστείλατε. Ὡ! ἱατρεῖ, ἐτκέπτετο νὰ φιλονεικῇ μὲ ἕνα πλησιάζοντα εἰς τὸν θάνατον περὶ τῆς αἰωνίου κρίσεως. Μοὶ κάμντε τὴν χάριν νὰ μοὶ ἀναγνώσῃτε ἐν τῶν μικρῶν βιβλίων τὰ ὅποια ἔχω ἐπὶ τῆς τραπέζης; Ἀναφέρει περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς· καὶ ἐγὼ θέλω νὰ ἀποθάνω ἔχων πίστιν εἰς ταύτην τὴν ἀλήθειαν.

— Ἄ! ἀνφώνησεν, ὅταν ἀπετελείωσα τὴν ἀνάγνωσιν, ἤθελον νὰ εἶμαι προητοιμασμένος μὲ ἀρχὰς σταθερὰς καὶ ἀδιαφόρους πρὸς τὴν θρησκείαν.

Ἐπῆσεν ἔπειτα εἰς ἀθυμίαν βαθεῖαν. Μετ' ὀλίγον ἡγέρθη τῆς κλίνης καὶ μαινόμενος ἀνέκραζεν.

— Ἔμμα, ἔμμα! μὲ ἐγκατέλειψες καὶ μὲ ἀγνοεῖς. Τίς θὰ σοὶ εἴπῃ ὅτι ἀπέθανον προσφέρων τὸ ὄνομά σου; Θεέ μου! Πόσον ἦτο ὠραία ἀναβαίνουσα εἰς τὸ ταχὺ ὄχημα τὸ ὁποῖον ἦτο ἐδικόν της . . .

Εἰς τὰς ἑνδεκα μόλις ἐδείκνυε σημεῖα ζωῆς. Μίαν στιγμὴν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς καὶ παρατηρήσας ἡμᾶς μὲ ὄμμα πεφοβισμένον,

— Διατί λαμβάνετε τὰ φῶτα; εἶπε μὲ φωνὴν ἀγωνιώσαν, μὴ τὰ ἐγγίξῃ κανεὶς! Ὅχι, ὄχι, ἱατρεῖ, μὴ τὰ σβύνητε!

— Ὅχι, φίλε μου, ἀνάπτουν καὶ τὰ δύο ἐπὶ τῆς τραπέζης, τῷ ἀπεκρίθη συγκεκινημένος.

Καὶ εἶδον ὅτι ἡ ζωὴ μετὰ τῶν αἰσθήσεων τὸν ἐγκατέλειπε.

— Περιέργον! εἶμαι εἰς σκότος! εἶπε μὲ φωνὴν ἀσθενῆ. Ὡ! ἡ καρδιά μου! . . . Τίς ἐγγίξει τὴν καρδίαν μου; Τί πάγος εἶνε αὐτός; . . .

Ἐπλησίασα. Ὁ δυστυχὴς δὲν ἔζη πλέον!

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ.)

N. I. Σ.